

POISTOPARTIO APUNA
KOKOELMANHOIDOSSA

Ari Moilanen
11.3.2026

Poistopartiot pähkinänkuoressa

- Kahden hengen "partio" pääkirjastolta kiersi kimpan toimipisteet läpi toukokuun 2024 ja helmikuun 2025 välisenä aikana.
- Aikaa 3-4 tuntia / toimipiste
- Vinkkejä ja työkaluja tietoon perustuvaan kokoelmanhoitoon
- Ei kokoelmatyötä muiden puolesta, vaan neuvoja siihen
- Innostusta ja apua vauhtiin pääsemiseen
- Keskustelua ja kuuntelua molemminpuolisen ymmärryksen lisäämiseksi
- Leikkillisellä, mutta provokatiivisella nimellä haluttiin herätellä. Todellisuudessa lähestymistapa oli varsin lempeä.

Taustaa

- Unohtunut kokoelmanhoito – kokoelma kaipasi tuuletusta lähes kaikkialla
- Muuttunut toimintaympäristö
  - Kirjastolain ja kirjastojen roolin muuttuminen
  - Kimpan yhteinen varausjono – asiakkaan näkökulmasta kimpan kokoelma on yhteinen, sitä on hoidettava myös niin
  - Paine hyödyntää kirjastojen tiloja uusilla tavoilla
  - Uudet työkalut: PowerBI ja Kohan uudet raportit
- Kokoelmapolitiikan jalkauttaminen
- Tarve puhdistaa tietokantaa

Valmistelu keväällä 2024

- Toteutettiin **kysely**, jolla kartoitettiin toimipisteiden tarpeita ja hankaliksi koettuja osa-alueita kokoelmatyössä. Vastauksia hyödynnettiin käyntien suunnittelussa, jotta vierailuilla osattaisiin keskittyä yleisten asioiden lisäksi myös toimipisteiden yksilöllisiin tarpeisiin.
- **Tutustumiskäynti Kajaanin kaupunginkirjastoon**, jossa oli hieman aiemmin karsittu kokoelmaa voimakkaasti.
- Tilattiin **kaksi ulkopuolista koulutusta**
  - Pirkko Lindberg: Kokoelman houkuttelevuus ja esillepano
  - Ammattijärjestäjä Ilana Aalto: Kirjaston kokoelmat ja luopumisen tuska (Luopumiseen liittyvien tunteiden käsittely kokoelmatyön tukena)
  - Koulutusten yhteydessä käsiteltiin kokoelmiin liittyviä kysymyksiä, kyselyn vastauksia, esiteltiin PowerBI-raportteja ja tuoreustilastoja ja korostettiin avoimen kokoelmakeskustelun tärkeyttä niin Teamsissä kuin muutenkin.

Käyntien suunnittelu

- Jokainen käynti suunniteltiin erikseen toimipisteen tarpeisiin sekä kyselyn vastausten että tilastojen pohjalta
- Tilastoista etsittiin toimipistekohtaisia kokoelmaan tai asiakaskuntaan liittyviä ilmiöitä, esim:
  - Lainat ja kiertoluvut (minkälainen aineisto liikkuu / ei liiku)
  - Kokoelman koko ja tuoreus
  - Mahdolliset historialliset aineistolajit ja muut kuriositeetit
  - Haamuilta haiskahtava aineisto, jne.
- Kaksi harjoittelukäyntiä keväällä 2024 toimipisteisiin, joiden kokoelmien tiedettiin olevan varsin hyvin hoidetut.
- Loput yli 20 käyntiä syyskuun 2024 ja helmikuun 2025 välisenä aikana.

Edellisv. laina	kiertoluku	Poistot kuluvana
56294	2,62	1364
8636	1,26	304
27646	0,91	
42592	0,82	
73130	5,71	485
739079	4,91	3114
35970	1,30	
51480	5,20	16
12184	0,63	
12324	1,04	1078
66214	0,99	
68496	2,84	1692
57760	7,79	261
92896	3,90	948
114790	2,22	
34290	1,09	886
46057	6,91	77
94236	5,70	16
96791	2,96	
81151	2,42	47
41875	2,27	95

Käynnit 1 / 4 – Kokoelma pitää siitä, että sitä hoidetaan

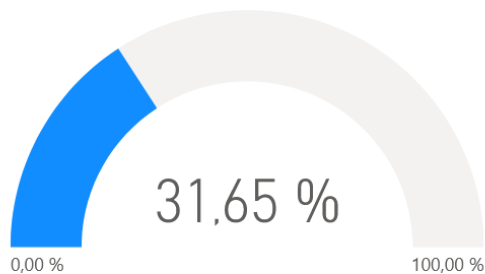
Käyntien alkuun yleensä keskusteltiin, kuunneltiin ja annettiin näkökulmia, esim:

- Mikä on kokoelma: puutarhan ja viidakon ero
- Millainen on hyvä yleisen kirjaston toimipisteen ja kimpan kokoelma
  - Pienten toimipisteiden kokoelman suunnittelu paikallisten asiakkaiden tarpeisiin ja luotto kimpan pitkään häntään
  - Asiakas näkee kimpan kokoelman yhteisenä, myös meidän kannattaa lähestyä sitä siitä näkökulmasta
  - Aiempaa pienempi määrä niteitä voi palvella aiempaa suurempaa määrää asiakkaita
- Kirjastolain muuttuneet velvoitteet – säilyttämisestä asiakkaiden tarpeisiin
- ”Kimppaposiitivinen” lähestymiskulma – millä kaikilla tavoin hyödyimme tiiviistä yhteistyöstä ja yhtenäisistä käytänteistä
  - ”Keskuskirjaston” vastuu – Joensuu on aina valmis auttamaan kollegoja kimpan pienemmissä kunnissa

Käynnit 2 / 4 – Mittarit

Aineistotyyppi	Kieli
<input type="text" value="Kirja"/>	<input type="text" value="Kaikki"/>
Luokka	Ei lainattavissa -tila
<input type="text" value="Kaikki"/>	<input type="text" value="Kaikki"/>
	Kadonnut-tila
	<input type="text" value="Kaikki"/>

< 5 vuotta saapumisesta osuus

- OKM:n vanhat suositukset:
  - poistotavoite 8 %
  - 40 % avokokoelmien aineistosta alle 5 vuotta vanhaa
  - Eivät realistisia kaikissa toimipisteissä ja nykyisillä hankintamäärillä. Suuren pääkirjaston kokoelman kannattaakin olla hyvin erilainen kuin lähikirjaston.
- Kimpan poisto- ja varastointiperiaatteet ja kokoelmapolitiikka
- Hyviä mittareita on vaikea löytää. Tuoreutta, lainoja, kirjojen kuntoa ja relevanssia kannattaa kaikkia tarkkailla.
  - Yksittäisen selkeän ja helposti mitattavan mittarin, esimerkiksi tuoreuden, seuraaminen voi olla houkuttelevaa, mutta vaarallista. Johtaa helposti muiden mittareiden unohtumiseen.
- Lopulta kyse aina työntekijän ammattitaidosta. Kokonaiskuvan hahmottaminen tärkeää.

Käynnit 3 / 4 – Työkalut

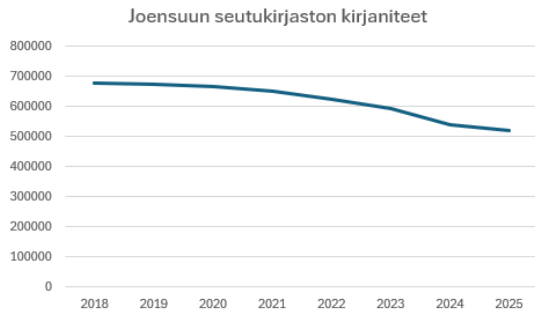
ero	Nidenumero	Viimeksi lainattu	008/8 vuosi
463	100206957	2007-01-01	1999
553	100237380	2007-01-01	1999
009	100300554	2007-04-01	2002
275	1059275	2009-07-01	2002
572	100298095	2009-09-01	1998
837	19355	2010-05-01	1984
724	1058317	2010-05-01	2004
460	735652	2010-05-01	1997
133	10541116	2010-05-01	2005
394	40003057	2010-05-01	1900
497	1059165	2010-07-01	1988
588	100299927	2010-08-01	2002
599	100179256	2012-01-01	1989

Osaamisen, työkalujen ja rohkeuden jakaminen kokoelmanhoidon tueksi

- PowerBI-raportit ja niiden käyttö
  - Toimipistekohtaisen lainausdatan tutkiminen – mikä lähtee lainaan ja milloin
  - Kokoelmadatan hyödyntäminen – mitä hyllyissä on ja mitä siellä lainausdatan perusteella pitäisi olla
  - Erilaisten listojen ottaminen ja suodattaminen
- Kohan kokoelmaraportteihin tutustuminen ja niiden hyödyntäminen
- Haamujen, nollalainojen ja kiertämättömien luokkien ja aineistojen etsiminen, jne.
- Tiedontarpeiden kerääminen raporttien kehittämistä varten

Mitä saatiin aikaan...

- Tilastot osoittavat, että kokoelmanhoito on juurtunut rutiiniksi.

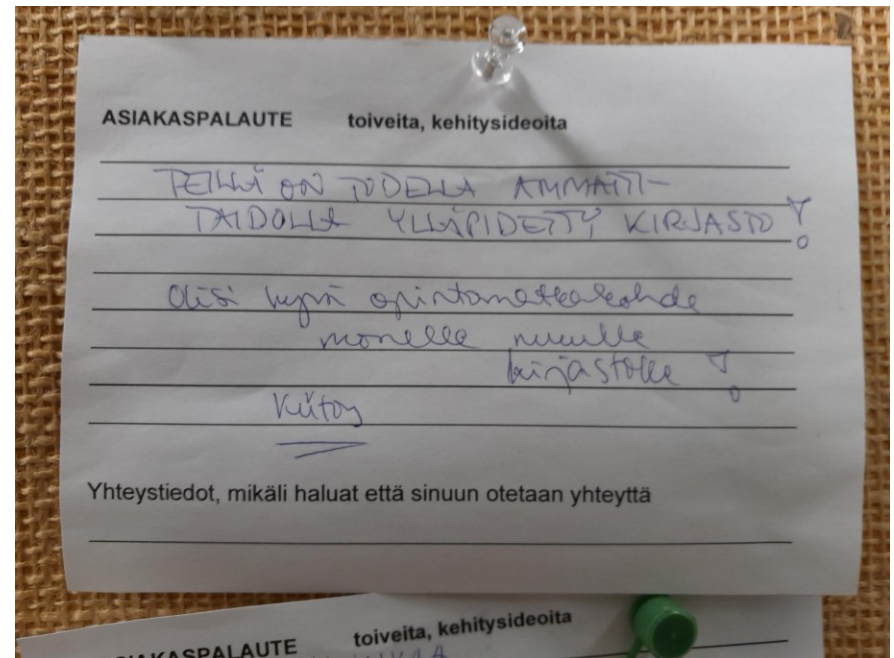
Vaarojen avokokoelmat	2.2.2024	2.2.2026	Muutos
Kirjaniteet	866 720	778 642	-88 078 (-10,16 %)
Kiertoluku	2,69	3,16	+0,47 (+17,44 %)

- Puheyhteys on hyvä ja yhteistyö mutkatonta
- Paikan päällä ja kierroksen jälkeen kyselyssä saatu palaute oli kiittävää
- Kovinta kokoelmanhoitointoa saa myös välillä hillitä. Tehohoitoa ei kannata jatkaa loputtomiin.

...ja miten tästä jatketaan

- Kokoelmaklinikat Teamsissä
- Parannellut PowerBI- ja Koha-raportit
- Lista Kohan kokoelmanhoidollisista raporteista
- Jatketaan tilastotiedon ja tuen tarjoamista
- Toimintaympäristö pysyy muutoksessa ja se vaatii jatkuvaa uudelleensopeutumista – esim. case Varastokirjasto

---

Kiitos!

ari.moilanen@joensuu.fi